

POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO I GOSPODARSKI RAZVOJ

Tomljanović, Domagoj

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:332317>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-25**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Domagoj Tomljanović

Preddiplomski studij, smjer Agroekonomika

POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO I GOSPODARSKI RAZVOJ

Završni rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Domagoj Tomljanović

Preddiplomski studij, smjer Agroekonomika

POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO I GOSPODARSKI RAZVOJ
Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. doc.dr.sc. Igor Kralik, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
3. izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KVALITATIVNA I KVANTITATIVNA OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA.....	
2.1. STANOVNIŠTVO PREMA SPOLU I STAROSTI.....	2
2.2. DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE I	4
2.3. OBRAZOVNA STRUKTURA POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA	5
3. GOSPODARSKI RAZVITAK.....	7
3.1. OSNOVNI MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI HRVATSKOG GOSPODARSTVA	8
3.2. POLJOPRIVREDA U NACIONALNOM GOSPODARSTVU.....	10
3.2.1. POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE	12
4. TRZIŠTE RADA	15
5. MLADI U GOSPODARSKOM OKRUŽENJU	17
5.1. IZRAVNA PLAĆANJA	17
5.2. MJERE UNUTAR PROGRAMA IZRAVNIH PLAĆANJA	19
6. SWOT ANALIZA.....	20
7. SMJERNICE GOSPODARSKOG RAZVITKA U REPUBLICI HRVATSKOJ....	25
8. ZAKLJUČAK	27
9. POPIS LITERATURE.....	28
10. SAŽETAK.....	29
11. SUMMARY	30
12. POPIS SLIKA ,TABLICA, GRAFIKONA	31
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	32

1. UVOD

Temom završnog rada cilj je utvrditi osnovna obilježja životnog standarda i obrazovanja, analizirati stanovništvo, s posebnim osvrtom na poljoprivredno stanovništvo (kroz grafičke prikaze, po pitanju obrazovanja, dobne i spolne strukture i to sve povezati s gospodarskim rastom). Analizirati tržište rada i situaciju kroz dulje razdoblje po pitanju nezaposlenosti i plaća u Republici Hrvatskoj, gospodarstvo kroz makroekonomske pokazatelje i većinu njih usporediti s državama EU ili samim prosjekom EU, mlade osobe u gospodarskom okruženju kroz kvalitativna i kvantitativna obilježja stanovništva. Iznijeti vlastita razmišljanja o smjeru budućeg gospodarskog razvoja te spomenuti općepoznate činjenice dugogodišnjih problema gospodarstva, kao i mogućnosti koje nam se pružaju na osnovu prirodnih resursa i zemljopisnog položaja. U radu su korištene različite agroekonomske analize, statističke metode, kao i metoda deskripcije i kompilacije.

2. KVALITATIVNA I KVANTITATIVNA OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA

Populacijska slika Hrvatske odraz je demografskih kretanja i društvenih zbivanja kroz stoljeća, ali posebnu ulogu u njezinu stvaranju imaju prilike u posljednjih šezdeset godina. Početkom devedesetih Hrvatska ulazi u jednu od posebnijih etapa svoga demografskog razvoja. Agresija na Hrvatsku i rat na njezinu teritoriju posebice su pogodili demografska kretanja izazivajući poremećaje i ubrzavajući negativne trendove. Poratne i tranzicijske teškoće također su značajan negativni čimbenik demografskog razvoja.

2.1. STANOVNIŠTVO PREMA SPOLU I STAROSTI

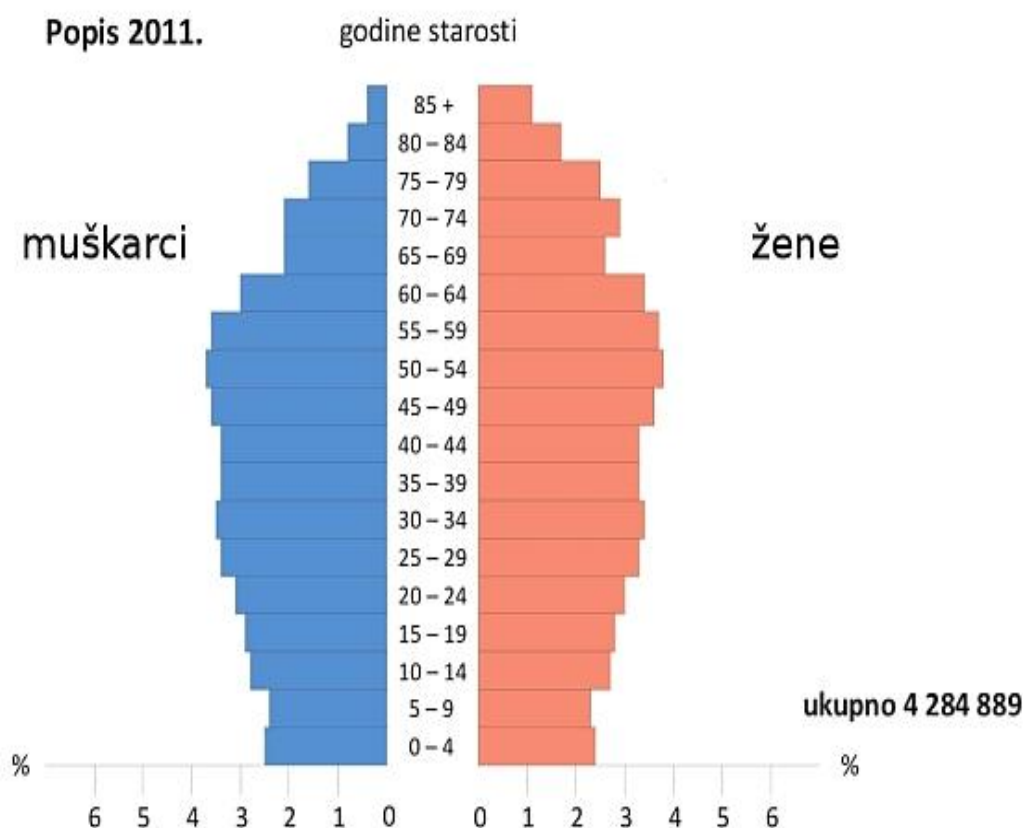
Stanovništvo Hrvatske karakteriziraju smanjujući fertilitet¹, prirodna depopulacija² (negativni prirodni prirast), emigracijska depopulacija, ukupna depopulacija (nakon 1990.) i izrazito starenje stanovništva. Navedeni procesi traju dosta dugo, tako da se može govoriti o vrlo nepovoljnome demografskom razvoju stanovništva Hrvatske. Sastav prema dobi po svojim je društveno-gospodarskim utjecajima jedna od najvažnijih značajki stanovništva. Ona odražava biodinamiku i potencijalnu vitalnost stanovništva nekog područja. ” Iz nje se vidi prošlost, čita sadašnjost i nazire budućnost kretanja stanovništva” (Friganović M., 1990.). Promjene u dobnom sastavu stanovništva Hrvatske sadržavaju dva usporedna globalna demografska procesa: smanjivanje udjela mladih uz istovremeno povećavanje udjela starog stanovništva.

---

¹ fertilitet (lat.). 1. plodnost, sposobnost živoga bića (ženke) da rađa potomke. 2. Broj živorođene djece na 1000 žena u dobi sposobnoj za rađanje (15–49 god.).

² depopulacija (lat.), smanjenje broja stanovnika neke zemlje ili kraja zbog prirodnoga smanjenja stanovništva (veći mortalitet od nataliteta) ili negativnoga migracijskog salda (više iseljenih od useljenih stanovnika).

Graf 1. Popis stanovništva prema spolu i starosti, 2011.

Izvor: <http://www.dzs.hr/>

Prosječna životna dob (starost) stanovništva Hrvatske stalno raste. Godine 1961. bila je 32,5 godina; 1971. godine 34,1; 1981. godine 35,4; 1991. godine 37,1 (izračunato iz podataka u SLJH-92); 2001. bila je 39,3 godine, da bi u 2011. dosegla visokih 41,7 godina, kao npr. u Finskoj (41,6) i Švedskoj (41,1) (Statistical Finland, 2011; Statistical Sweden, 2011.) Usporedba dječje baze (0 – 4) i osoba starih ” 75 i više godina” vrlo je znakovita za razumijevanje stanja i procesa u sastavu prema dobi. Godine 2001. te su dobne skupine bile brojčano gotovo izjednačene, a 2011. starih je 62% više nego djece, to ujedno vodi još nepovoljnijemu demografskom stanju i razvoju stanovništva Hrvatske.

Indeks promjene udjela stanovnika Hrvatske 2001. – 2011. prema pojedinim dobnim skupinama:

Tablica 1. Indeks promjene udjela stanovnika Hrvatske u razdoblju 2001.-2011.godine

DOB	0-14	0-19	15-39	40-64	15-64	60 i više	65 i više	75 i više
INDEKS	88,9	87,8	93,6	106,1	99,9	111,6	112,7	148,1

Izvor: Nejašmić –Toskić, 2013.

2.2. DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE I TRENDVI

Prema Popisu stanovništva iz 2011., Hrvatska ima 4.284.889 stanovnika, usporedno s 2001. godinom 4.437.460 stanovnika i 4.784.265 stanovnika u 1991. Na početku 1991, 2.187.000 ljudi ili 45,7% ukupnog stanovništva Hrvatske je živjelo u ruralnim područjima, a 10 godina kasnije, 2001. samo 1.971.000 ljudi (-10%) ili 44,4% je živjelo u ruralnim područjima. U Hrvatskoj živi 4.284.889 stanovnika, a prosječna starost stanovnika iznosi 41,7 godina. Žena je nešto više od muškaraca i to za 3,56%. Kao i sve države Europe, i Hrvatsku karakteriziraju demografski procesi starenja stanovništva te smanjenje broja rođenih. Tome doprinosi podatak „Statističkog ljetopisa za 2014. Godinu“ o padu ukupnog stanovništva od 0,68% godišnje u razdoblju od 2007. do 2012. godine. Prema „Izvešću o stanju u prostoru 2012. Godine“, županije koje bilježe porast broja stanovnika jesu Zadarska županija, u kojoj se bilježi najveći porast stanovništva, Zagrebačka županija, Grad Zagreb i Istarska županija. To su ujedno i jedine županije koje bilježe rast stanovnika. Županije koje bilježe najveći pad broja stanovnika su Vukovarsko - srijemska županija, Brodsko - posavska te Bjelovarsko - bilogorska županija.

Izrazito mali broj stanovnika RH živi u urbanim područjima, a prema OECD kriterijima, koji se primjenjuju kod nas, samo se područje Grada Zagreba smatra urbanim i u njemu se nalazi 18% ukupnog stanovništva RH. U razlikovanju ruralnih i urbanih područja u Hrvatskoj se primjenjuje kriterij Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) zasnovan na gustoći naseljenosti. Prag koji dijeli ruralna od urbanih područja je 150 stanovnika na km². U Hrvatskoj je prema Modelu ruralnih područja 99,24% područja

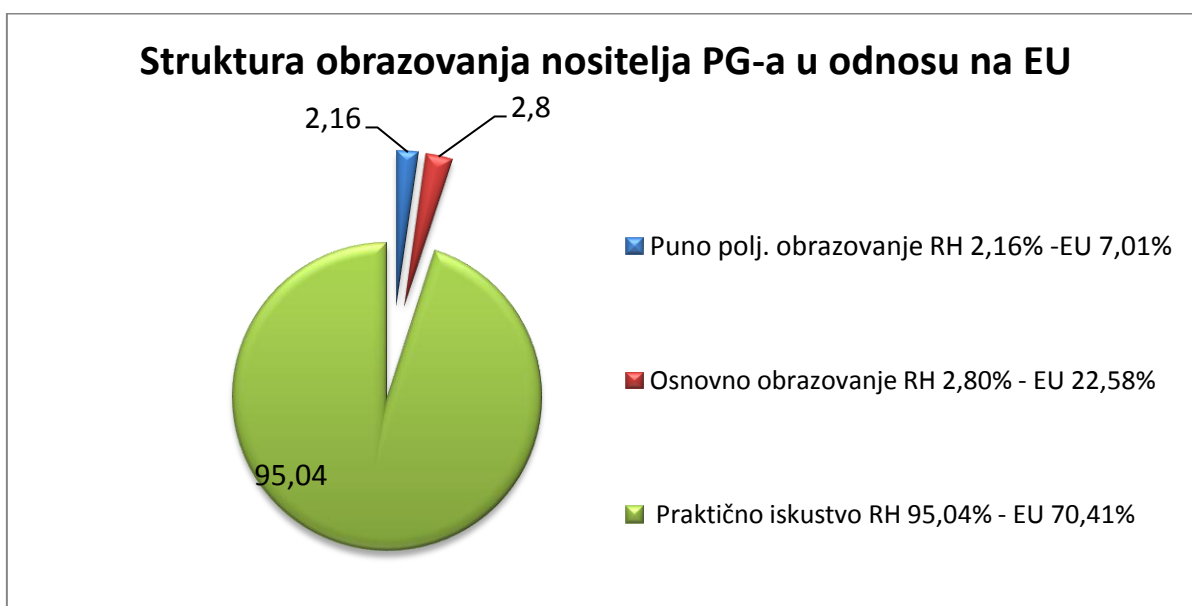

definirano kao ruralno i mješovito, a samo 0,76% kao gradska područja urbanih aglomeracija. Republika Hrvatska bilježi nisku prosječnu gustoću naseljenosti dok je samo četiri posto poljoprivrednika mlađe od 35 godina. Nedostatak stalnih prihoda (na selu je tek 5,1 % ukupnog broja zaposlenih), visoka prosječna dob, niska stopa obrazovanja, zapuštenost graditeljskog nasljeđa, nezadovoljavajuća opremljenost osnovnim uslugama i infrastrukturom te nesređena imovinska situacija (zemljišni, građevni i ostali posjedi) imaju za posljedicu zapuštanje ruralnih naselja i gubitak mlađeg i radno sposobnog stanovništva.

2.3. OBRAZOVNA STRUKTURA POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA

Podaci Istraživanja strukture poljoprivrednih gospodarstava 2010.RH ukazuju na vrlo nepovoljnu strukturu obrazovanja nositelja poljoprivrednih gospodarstava. Svega 4,96% nositelja poljoprivrednih gospodarstava ima poljoprivredno obrazovanje dok u EU u prosjeku 29,59 % nositelja poljoprivrednih gospodarstava ima poljoprivredno obrazovanje, što se najbolje vidi iz sljedećeg grafičkog prikaza:

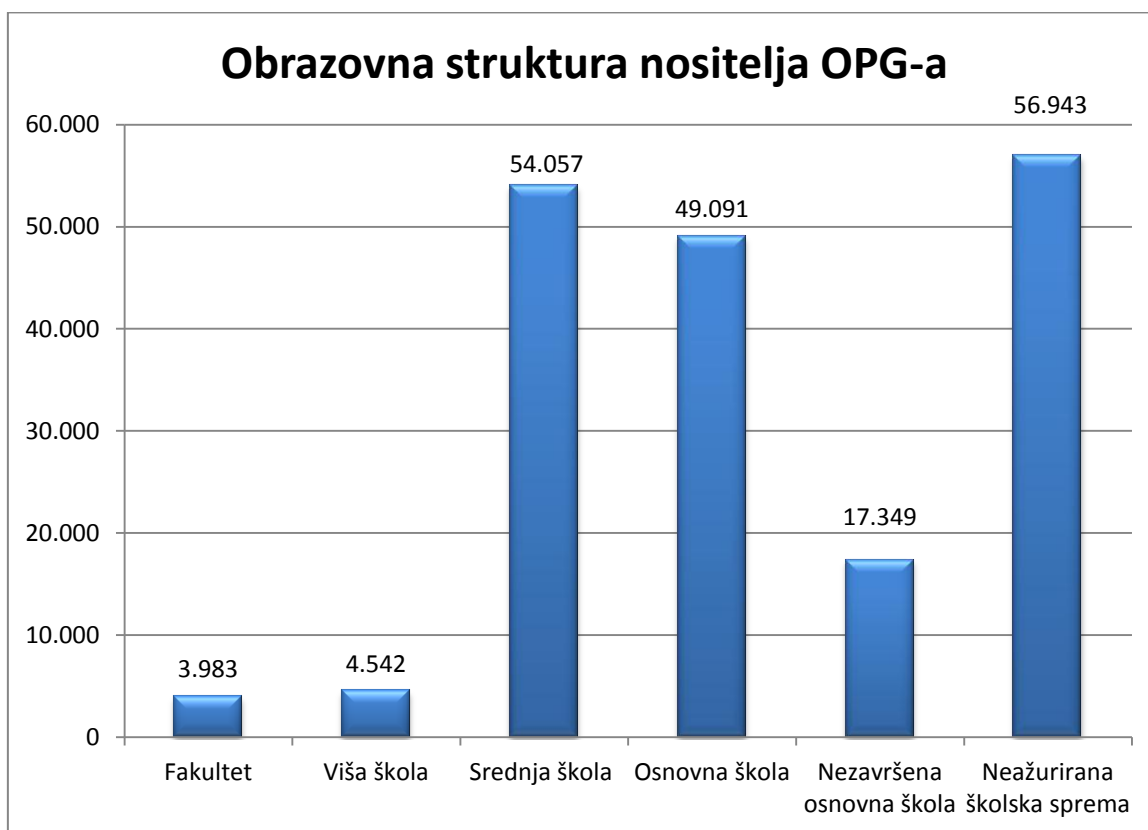
Graf 2. Struktura obrazovanja nositelja PG-a u odnosu na EU

Izvor: Program ruralnog razvitka za razdoblje 2014.-2020.

Poljoprivredno obrazovanje u RH pruža se kroz formalne obrazovne ustanove na dvije razine: poljoprivredno obrazovanje u šest poljoprivrednih škola i oko 20 srednjih škola, te više i visoko kvalificirano obrazovanje putem stručnih predavanja na dva učilišta (u Križevcima i Požegi) i dva fakulteta (Sveučilište u Zagrebu i Sveučilište u Osijeku). Pokazatelji stupnja poljoprivrednog obrazovanja na razini upravitelja poljoprivrednih gospodarstava pokazuju da 95% upravitelja poljoprivrednih gospodarstava nema nikakvo poljoprivredno obrazovanje, odnosno posjeduje samo praktično iskustvo. Uz postojeću razvijenu obrazovnu infrastrukturu prisutan je nedostatak programa neformalnog obrazovanja i stručnog usavršavanja.

Graf 3.: Obrazovna struktura nositelja OPG-a

Izvor: <http://www.mps.hr/UserDocsImages/IYFF/Budu%C4%87nost%20hrvatskih%20obiteljskih%20PG-a.pdf>

3. GOSPODARSKI RAZVITAK

Gospodarstvo, ekonomija, ili vrlo često kao politička ekonomija, znanost je koja izučava načine organiziranog ljudskog djelovanja u području proizvodnje, razmjene i potrošnje dobara s ciljem zadovoljenja ljudskih potreba i neprestanog poboljšavanja kvalitete života. Narodno gospodarstvo ili nacionalna privreda najvažnije je područje ljudske aktivnosti, jer o njemu izravno ovisi organizacija života svakog društva. Za razliku od neprivrednih djelatnosti (kao što su zdravstvo, prosvjeta, kultura, socijalna skrb i državna uprava), koje djeluju i financiraju se na temelju budžeta, koji se alimentira iz privrede (dio nacionalnog dohotka), iz emisije novca i zajmovima, pa iz tih razloga ovaj sektor društva ne stvara profit, narodno gospodarstvo stvara nove vrijednosti (nacionalni dohodak ili čisti društveni proizvod). Novostvorena vrijednost dijeli se na najamninu (osobne dohotke) i višak vrijednosti ili profit. Profit je ona korist za poduzetnike (pojedince, grupu, dioničare ili državu) koju još nazivamo dobit. Dobit (ili profit) direktno označava razliku između prihoda i troškova. Prihod mora biti veći od troškova. Ako su prihodi manji od troškova, tj. dobit ima negativnu vrijednost, kaže se da tvrtka (pojedinac, grupa, država) posluje s gubitkom. Dobitak označava zaradu, tj. pozitivnu razliku u odnosu uloženog i dobivenog.

Narodno gospodarstvo, prema standardnoj međunarodnoj klasifikaciji, dijeli se na područja, a područja na grane. Kao područja tretiramo: industriju i rudarstvo, poljoprivredu, šumarstvo, građevinarstvo, promet, trgovinu i ugostiteljstvo, obrt, komunalne usluge i ostalo. Grane su npr. u industriji i rudarstvu: elektroprivreda, proizvodnja ugljena, proizvodnja nafte i plina, crna metalurgija, prerada tekstila, prerada kože itd. Ili, u poljoprivredi: ratarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, stočarstvo, ribarstvo itd.“ Gospodarski je razvoj proces unapređivanja životnog standarda i dobrobiti stanovništva jedne zemlje povećanjem dohotka po stanovniku. To se postiže povećanjem stupnja industrijalizacije u zemlji, kao i unapređivanjem ostalih sektora gospodarstva. Kapital i tehnologija temeljni su faktori gospodarskog razvoja. U osnovici vezan je uz ekonomsku strukturu, ekonomski sustav i ekonomsku politiku. Gospodarski je rast povećanje razine nacionalnog proizvoda.

3.1. OSNOVNI MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Analizirajući makroekonomske pokazatelje Hrvatskog gospodarstva prikupljene za razdoblje 2008.-2012. godine, kao najzabrinjavajući podatak javlja se : realna stopa rasta BDP-a izražena u postotku, 2012.godine vidljiv je pad od oko 4%,gdje se stopa rasta od 2,1% spustila na -2,0 %; BDP po stanovniku se smanjio sa 10.722 na 10.250 (izraženo u eurima) ,industrijska proizvodnja odnosno njena stopa rasta značajno se smanjila,za razliku od 2008.godine kada je bio prisutan rast industrijske proizvodnje od 1,2%, u 2012.godini imamo značajan pad industrijske proizvodnje na -5,5%, no industrijska proizvodnja najveći je pad doživjela 2009.godine kada je iznosila -9,9% ; stopa nezaposlenosti se povećava iz godine u godinu za 1 do 2 % ; dug države se značajno povećao u razdoblju od 2008-2012. godine kada je on narastao za nešto više od 80 milijardi kuna.

Pozitivna strana makroekonomskih pokazatelja su: neto plaća (u HRK) koja je u razdoblju od 5 godina narasla za oko 10% ,no u obzir treba uzeti i prisutnu inflaciju tako da se životni standard građana u tom razdoblju nije uvelike promijenio, vjerojatno se i pogoršao, uzevši u obzir rast istovremenog duga države i rast raznih poreza.

Tablica 2. Osnovni makroekonomski pokazatelji Hrvatskog gospodarstva 2008.-2012.god.

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
BDP, tekuće cijene, mil. HRK	343.412	328.672	328.807	330.171	330.232
BDP realne stope rasta u %	2,1	-6,9	-2,3	0,0	-2,0
BDP, tekuće cijene, mil. EUR	47.543	44.781	44.441	44.412	43.929
BDP po stanovniku, EUR	10.722	10.111	10.158	10.480	10.250
IND.PROIZVODNJA	1,2	-9,2	-1,4	-1,2	-5,5
- stope rasta u %					
NETO PLAĆA , u HRK	5.178	5.311	5.343	5.429	5.478
STOPA NEZAPOSLENOSTI, %	13,2	14,9	17,4	17,9	19,1
OSTVARENE INVESTICIJE U DUGOTRAJNU IMOVINU -pravnih osoba, mil. HRK	83.729,4	67.461,3	48.337,2	46.628,6	-
DUG SREDIŠNJE DRŽAVE, mil. HRK	98.486,6	115.769,2	135.990,4	153.969,7	175.203,5
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA					
-Izvoz,mil.EUR	9.585,1	7.529,4	8.905,2	9.582,2	9.609,2
-Uvoz,mil.Eur	20.817,1 1	15.220,1	15.137,0	16.281,1	16.163,7
-Saldo,VTR,mil.EUR	-11.232,0	-7.690,7	-6.231,8	-6.699,0	-6.554,5
BRUTO INOZEMNI DUG RH, mil. EUR	40.590,0	45.244,3	46.483,4	45.733,7	44.935,4

Izvor: DZS, MF, HNB; obrada: HGK

3.2. POLJOPRIVREDA U NACIONALNOM GOSPODARSTVU

Značenje poljoprivrede u stvaranju nacionalnog dohotka u stalnom je opadanju. Prije je uz slabo razvijenu industriju i ostale gospodarske grane, kada je poljoprivreda zapošljavala velik dio stanovništva, sudjelovanje poljoprivrede u stvaranju nacionalnog dohotka bilo relativno veliko. Razvojem poljoprivrede uzrokovanim razvojem industrije, primjenom modernih agrotehničkih mjera, i u poljoprivredi je došlo do rasta proizvodnosti rada i nacionalnog dohotka, no u mnogo manjim razmjerima nego u industriji pa je utjecaj poljoprivrede na stvaranje ukupnog nacionalnog dohotka postao sve manji. Krajem 50.-ih godina poljoprivreda je sudjelovala s oko 30% u stvaranju ukupnog nacionalnog dohotka, da bi 2009. godine sudjelovala s oko 7%.

Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: BDP) u 2013. godini, prema procjeni Državnog zavoda za statistiku (u daljnjem tekstu: DZS) iznosi 330,1 milijardu kuna i u odnosu na prethodnu 2012. godinu realno je manji za 0,9 %. Promatrano s proizvodne strane, bruto dodana vrijednost (u daljnjem tekstu: BDV) prema procjeni DZS-a u 2013. godini iznosi 279,6 milijarda kuna i u odnosu na prethodnu 2012. smanjena je za 0,7 %. Promatrano po djelatnostima rast BDV-a u 2013. godini bilježe stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (u 2013. godini, promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu, BDV stručnih, znanstvenih, tehničkih, administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti veći je za 1,1 %), djelatnosti informacija i komunikacija (u 2013. godini, promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu, BDV djelatnosti informacija i komunikacija veći je za 0,7 %) i djelatnosti javne uprave i obrane, obrazovanja te djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (u 2013. godini, promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu, BDV djelatnosti javne uprave i obrane, obrazovanja te djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi veći je za 0,5 %).

Najveći pad BDV-a bilježi se u djelatnosti građevinarstva. U 2013. godini, promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu, pad BDV-a građevinarstva iznosi 4,2 %. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2013. godini u iznosu od 11,9 milijarda kuna činila je 4,3 % bruto dodane vrijednosti hrvatskog gospodarstva. U odnosu na prethodnu 2012. godinu bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2013. godini bilježi pad od 1,6 %.

Europska unija, gledano sveukupno na razini 27 zemalja članica, u 2013. godini promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu, bilježi rast BDP-a od 0,1 %. Promatrano na razini zemalja članica EU najveći rast BDP-a u 2013. godini bilježi Letonija (u 2013. godini Letonija bilježi rast BDP-a od 4,1 %), dok najveći pad BDP-a bilježe Cipar (u 2013. godini Cipar bilježi pad BDP-a za 5,4 %), Grčka (u 2013. godini Grčka bilježi pad BDP-a za 3,9 %), Italija (u 2013. godini Italija bilježi pad BDP-a za 1,9 %) te Finska i Portugal (u 2013. godini i Finska i Portugal bilježe pad BDP-a za 1,4 %).

Promatrano u razdoblju od 2008. do 2012. godine (uzetom kao prosjek razdoblja) trošak poljoprivredne proizvodnje Republike Hrvatske činio je 53,5 % vrijednosti poljoprivredne proizvodnje Republike Hrvatske. U istom razdoblju međufazna potrošnja poljoprivredne proizvodnje u 27 zemalja članica EU u prosjeku je činila 60,1 % vrijednosti poljoprivredne proizvodnje zemalja EU. Uloženi rad u poljoprivredi u 2013. godini iznosi 196 tisuća jedinica godišnjega rada, što je u odnosu na prethodnu 2012. godinu smanjenje za gotovo 3 %. Promatrano u odnosu na 2005. godinu, uloženi rad u poljoprivredu smanjen je za 14,2 %. Promatrano u odnosu na 27 zemalja članica EU, prosječno u razdoblju od 2008. do 2012. godine, uloženi rad u poljoprivredu u Republici Hrvatskoj činio je 1,90 % uloženog rada u poljoprivredu u zemljama članicama EU.

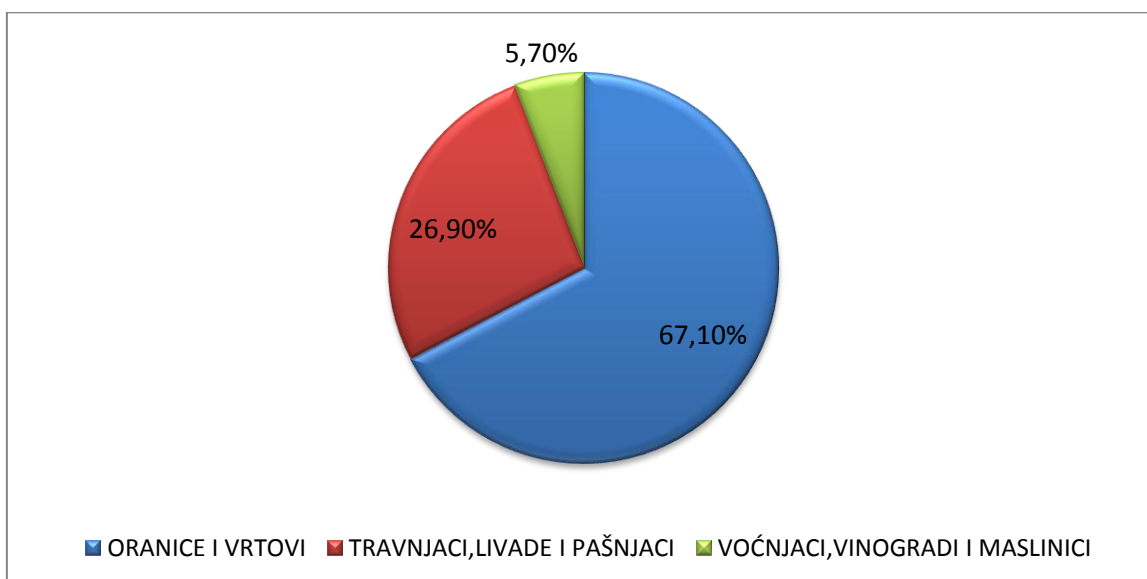
Usporedba s europskim zemljama pokazuje da Hrvatska pripada među zemlje s najstarijom populacijom. Hrvatska se našla u društvu zemalja od kojih su neke već početkom 20. stoljeća zabilježile demografsku starost, a to su: Francuska, Švedska i Norveška, koje su tada imale oko osam posto starih 65 i više godina. Prema recentnim podacima (za 2011.) Hrvatska se nalazi u skupini od deset europskih zemalja s najvećim udjelom starih (65 i više godina) u ukupnom stanovništvu. Redoslijed je sljedeći (%): Njemačka 20,6; Italija 20,3; Grčka 19,2; Portugal 19,1; Švedska 18,5; Bugarska 18,5; Latvija 18,4; Litva 17,9; Austrija 17,8; Hrvatska 17,7; Finska 17,5 (Eurostat, 2011). Koliko je starenje stanovništva zahvatilo Europu, pokazuje i podatak da se čak i zemlje s najnižim udjelom starih u dobi 65 i više, a to su Kosovo i Turska, nalaze u procesu starenja (u objema je koeficijent starosti 7%). U Hrvatskoj su glavni čimbenici starenja smanjenje nataliteta, sve dulji život, premještanje života iz sela u grad, dugotrajno iseljavanje te izravni i neposredni ratni gubici.

3.2.1. POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

Prema podacima DZS-a, u 2013. godini u Republici Hrvatskoj korišteno je 1.301.985 ha poljoprivrednog zemljišta. Prema načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta, najzastupljenije su oranice i vrtovi s 874 tisuća ha (oranice i vrtovi čine 67,1 % korištenoga poljoprivrednog zemljišta), slijede livade i pašnjaci s 350 tisuća ha (livade i pašnjaci čine 26,9 % korištenoga poljoprivrednog zemljišta), voćnjaci, vinogradi i maslinici sa 75 tisuća ha (voćnjaci, vinogradi i maslinici čine 5,7 % korištenoga poljoprivrednog zemljišta). U odnosu na prethodnu 2012. godinu, u 2013. Godini povećane su korištene površine trajnih travnjaka (livada i pašnjaka) i maslinika. Korištene površine trajnih travnjaka povećane su za 4.439 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 1,3 %, dok su korištene površine maslinika povećane za 490 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 2,7 %. Kod ostalih kategorija poljoprivrednog zemljišta bilježimo smanjenje korištenih površina. Korištene površine oranica i vrtova u 2013. godini, promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu, smanjene su za 29.232 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 3,2 %, korištene površine voćnjaka smanjene su za 2.454 ha ili iskazano relativnim pokazateljima gotovo 8 %, korištene površine vinograda smanjene su za 1.376 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 4,7 %, korištene površine košaračke vrbe smanjene su za 136 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 25,2 %, dok su korištene površine rasadnika smanjene za 36 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 14,5 %.

Graf 4.: Struktura poljoprivrednih površina

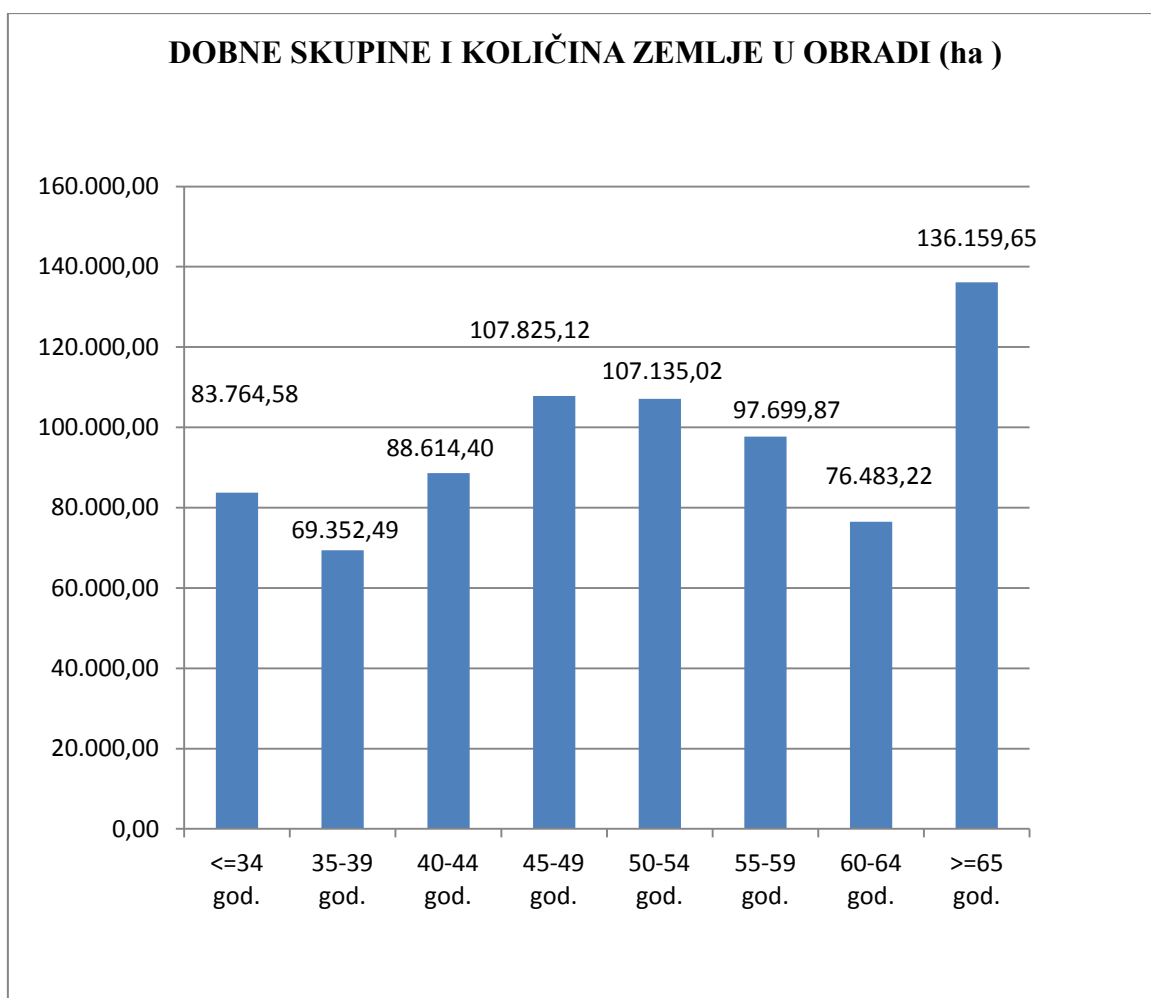

Izvor: Popis poljoprivrede 2011.godine, DZS

Prema podacima DZS-a, u 2013. godini u Republici Hrvatskoj korišteno je 1.301.985 ha poljoprivrednog zemljišta. Prema načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta, najzastupljenije su oranice i vrtovi s 874 tisuća ha (oranice i vrtovi čine 67,1 % korištenoga poljoprivrednog zemljišta), slijede livade i pašnjaci s 350 tisuća ha (livade i pašnjaci čine 26,9 % korištenoga poljoprivrednog zemljišta), voćnjaci, vinogradi i maslinici sa 75 tisuća ha (voćnjaci, vinogradi i maslinici čine 5,7 % korištenoga poljoprivrednog zemljišta). U odnosu na prethodnu 2012. godinu, u 2013. godini povećane su korištene površine trajnih travnjaka (livada i pašnjaka) i maslinika. Korištene površine trajnih travnjaka povećane su za 4.439 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 1,3 %, dok su korištene površine maslinika povećane za 490 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 2,7 %. Kod ostalih kategorija poljoprivrednog zemljišta bilježimo smanjenje korištenih površina. Korištene površine oranica i vrtova u 2013. godini, promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu, smanjene su za 29.232 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 3,2 %, korištene površine voćnjaka smanjene su za 2.454 ha ili iskazano relativnim pokazateljima gotovo 8 %, korištene površine vinograda smanjene su za 1.376 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 4,7 %, korištene površine košaračke vrbe smanjene su za 136 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 25,2 %, dok su korištene površine rasadnika smanjene za 36 ha ili iskazano relativnim pokazateljima 14,5 %.

Podaci Ministarstva poljoprivrede pokazuju kako je najveći udio zemljišta u vlasništvu osoba starijih od 65 godina. Nakon njih slijede osobe od 45 do 49 godina, a najmanji udio zemljišta u vlasništvu je osoba od 35 do 39 godina, što ukazuje na problem nepovoljne dobne strukture vlasništva.

Graf 5 : Dobne skupine i količina zemlje u obradi (ha)

Izvor: <http://www.mps.hr/UserDocsImages/IYFF/Budu%C4%87nost%20hrvatskih%20obiteljskih%20PG-a.pdf>

4. TRZIŠTE RADA

Hrvatska se nalazi među zemljama koje imaju najstrože propise o zaštiti zaposlenja u Europi. Otpuštanje viška radnika teško je i skupo, a ograničeni su fleksibilniji oblici zapošljavanja. Istodobno je visoka dugotrajna nezaposlenost, dok zaposlenost pada. Sa stopom nezaposlenosti od 15,2%¹, tj. 56,7% nezaposlenih dulje od jedne godine – i stopom aktivnosti radne snage od 50,9%, Hrvatska ima jedan od najnižih omjera broja zaposlenih prema broju stanovnika: u Hrvatskoj je zaposleno samo 43,1% radno sposobnog stanovništva (u dobi od 15 ili više godina). To podrazumijeva nisku razinu iskorištenja radnih resursa i dovodi do niže razine proizvodnje i gospodarskog razvitka. Nizak omjer broja zaposlenih prema broju stanovnika – ključni pokazatelj učinkovitosti tržišta rada – posljedica je glavnih čimbenika po kojima se Hrvatska razlikuje od prosječne zemlje OECD-a. Iznimno je visoka nezaposlenost mladih (36,6%), niska stopa aktivnosti mladih osoba (u dobi od 15 do 24 godine) te relativno niska stopa aktivnosti muškaraca u najproduktivnijim godinama (u dobi od 25 do 49 godina) i starijih osoba (u dobi od 50 i više godina).

Prosječna stopa nezaposlenosti u 2013. godini iznosila je 20,2 %, dok je anketna stopa nezaposlenosti iznosila 17,2 %. i na tržištu rada EU u 2013. godini bilježimo rast nezaposlenosti. Anketna stopa nezaposlenosti na tržištu rada EU u 2013. godini iznosila je 10,8 %. Najveću nezaposlenost na tržištu rada EU zabilježile su Grčka (anketna stopa nezaposlenosti u 2013. godini iznosila je 27,3 %) i Španjolska (anketna stopa nezaposlenosti u 2013. godini iznosila je 26,1 %). U 2013. godini u Republici Hrvatskoj bilo je zaposleno 1 364 298 osoba. U odnosu na 2012. godinu bilježimo pad broja zaposlenih od 2,2 %. U 2013. godini u Republici Hrvatskoj u djelatnosti poljoprivrede bilo je zaposleno 43 870 osoba što u ukupnom broju zaposlenih čini 3,2 %. Djelatnost poljoprivrede već duži niz godina bilježi pad broja zaposlenih. U posljednjih pet godina broj zaposlenih u poljoprivredi je smanjen za više od 20,6 %.

Prema podacima DZS-a prosječna neto isplaćena plaća po zaposleniku u 2013. godini iznosila je 5.515 kn. U usporedbi s prosječnom neto isplaćenom plaćom po zaposleniku u 2012. godini, neto plaće u 2013. godini porasle su za 0,7 %. Prosječna neto isplaćena plaća po zaposleniku u poljoprivrednoj djelatnosti u 2013. godini manja je od prosječne neto plaće u Republici Hrvatskoj. Prosječna neto isplaćena plaća po zaposleniku u

poljoprivrednoj djelatnosti (djelatnost biljne i stočarske proizvodnje i lovstva) u 2013. godini iznosila je 4.274 kn, što čini 77 % prosječne neto isplaćene plaće po zaposleniku u Republici Hrvatskoj. U odnosu na 2012. godinu, prosječna neto plaća u poljoprivrednoj djelatnosti smanjena je za 0,7 %. Prosječna neto isplaćena plaća po zaposleniku u djelatnostima prerađivačke industrije, promatrano ukupno za sve djelatnosti prerađivačke industrije, također je manja od prosječne neto plaće u RH. Prosječna neto plaća po zaposleniku u djelatnostima prerađivačke industrije u 2013. godini iznosila je 4.899 kn, što čini 89 % prosječne neto isplaćene plaće po zaposleniku u Republici Hrvatskoj.

U odnosu na 2012. godinu, prosječna neto plaća u djelatnostima prerađivačke industrije povećana je za 1,4 %. Prosječna isplaćena neto plaća po zaposleniku u djelatnostima proizvodnje prehrambenih proizvoda u 2013. godini iznosila je 4.710 kn (što čini 85 % prosječne neto isplaćene plaće po zaposleniku u Republici Hrvatskoj) i u odnosu na 2012. godinu smanjena je za 0,5 %. Prosječna neto isplaćena plaća po zaposleniku u djelatnostima proizvodnje pića u 2013. godini iznosila je 6.355 kn. U odnosu na prosječnu neto isplaćenu plaću po zaposleniku u Republici Hrvatskoj prosječna neto isplaćena plaća po zaposleniku u djelatnostima proizvodnje pića veća je za 15 %. U odnosu na prethodnu 2012. godinu, prosječna neto plaća u djelatnostima proizvodnje pića veća je za 2,3 %..1 Prosječna isplaćena neto plaća po zaposleniku u djelatnostima proizvodnje duhanskih proizvoda u 2013. godini iznosila je 6.832 kn. U odnosu na prosječnu neto plaću u Republici Hrvatskoj, prosječna isplaćena neto plaća po zaposleniku u djelatnostima proizvodnje duhanskih proizvoda veća je za 24 %. U odnosu na prethodnu 2012. godinu, prosječna neto plaća po zaposleniku u djelatnostima proizvodnje duhanskih proizvoda smanjena je za 3,9 %.

5. MLADI U GOSPODARSKOM OKRUŽENJU

Mlado se stanovništvo u Republici Hrvatskoj smanjuje: 1953. godine udio mladih od 15 do 29 godina u ukupnoj populaciji iznosio je 27,7%, 2001. godine u ukupnom stanovništvu bilo je 898.700 (20,3%) mladih, dok prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Hrvatskoj ima 794.900 mladih, odnosno 18,6% u ukupnoj populaciji. Materijalni standard mladih primarno je uvjetovan ostvarenim standardom roditelja, tako da ih tri četvrtine živi u stambenom prostoru u vlasništvu roditelja i u kućanstvima čiji su prihodi na granici održavanja postignutog statusa. Unutar tog prosjeka izdvaja se četvrtina mladih s financijskom situacijom koja upućuje na realan rizik od siromaštva, dok je na suprotnoj strani desetina onih čije su obitelji financijski znatno iznad hrvatskog prosjeka. Važno je naglasiti da se materijalni standard i kvaliteta života mladih nakon napuštanja roditeljskog doma znatno pogoršava.

5.1. IZRAVNA PLAĆANJA

Ulaskom u EU Hrvatska je preuzela Zajedničku poljoprivrednu politiku Europske unije (ZPP EU) koja je zamijenila dotadašnji Nacionalni sustav potpora u poljoprivredi u Hrvatskoj. ZPP EU odgovor je na potrebu stvaranja primjerenog dohotka za 12 milijuna poljoprivrednika u Europskoj uniji i osiguravanja stabilne opskrbe, raznolike i zdravstveno ispravne hrane za 500 milijuna građana Europske unije. ZPP EU temelji se na 2 stupa:

- I. stup sadrži mjere tržišne politike i izravne potpore poljoprivrednicima, a financira se iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EAGF),
- II. stup namijenjen je projektima za ruralni razvoj koje financira Europski fond za ruralni razvoj (EAFRD).

Hrvatska je od 1. srpnja 2013. godine preuzela zakonodavstvo EU u svim područjima poljoprivredne politike od proizvodnih standarda, potpore proizvodnji, mjera za regulaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda pa do mjera potpora ruralnom razvoju. Kao i u svim zemljama članicama EU, provedbu fondova operativno provodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APRRR) koja je po točno određenim kriterijima uspostavila Integrirani administrativni i kontrolni sustav (IAKS) preko kojeg

sve zemlje članice EU zaprimaju, obrađuju i kontroliraju izravna plaćanja poljoprivrednicima. Izravna potpora je potpora koja se svake godine dodjeljuje poljoprivrednicima za biljnu i/ili stočarsku proizvodnju, kao potpora njihovom dohotku, a poljoprivrednici se za nju prijavljuju jednom godišnje. Da bi ostvarili izravnu potporu, poljoprivrednici moraju obavljati poljoprivrednu djelatnost i biti upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. Ugovorom o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji određena je financijska omotnica od 373 milijuna eura za izravna plaćanja, odnosno poticaje. Financiranje iz EU proračuna se postupno povećava iz godine u godinu, sve do 2022. godine, a do onda, razliku do punog iznosa snosi Republika Hrvatska iz Državnog proračuna. Osim toga, osigurano je prebacivanje 15% sredstava iz II. stupa (ruralni razvoj) za izravna plaćanja, što iznosi 50 milijuna eura godišnje u razdoblju 2015-2020.godine čime se financijska omotnica povećava sa 373 na 423 milijuna eura. U razdoblju 2015. - 2017. godine, kako bi se smanjilo učešće financiranja iz Državnog proračuna moguće je prebacivanje još ukupno 112 milijuna eura iz II stupa u I stup za izravna plaćanja odnosno poticaje za poljoprivredne proizvođače. Sukladno navedenom, od 2015. godine više od 50% sredstava za izravna plaćanja dolazi iz EU proračuna dok ostatak sredstava Republika Hrvatska može plaćati iz Državnog proračuna.

5.2. MJERE UNUTAR PROGRAMA IZRAVNIH PLAĆANJA

Mjere potpore po površini :

- Program osnovnog plaćanja
- Zeleno plaćanje
- Preraspodijeljeno plaćanje
- Potpora za mlade poljoprivrednike

Ostale mjere potpore :

- Proizvodno vezana plaćanja
- Program za male poljoprivrednike

Osnovno plaćanje dodjeljuje se na temelju prava na plaćanje koje se aktivira prihvatljivim poljoprivrednim zemljištem upisanim u ARKOD. Korisnici osnovnog plaćanja su poljoprivredni proizvođači upisani u Upisnik, koji imaju minimalno 1 hektar i podnijeli su zahtjev u razdoblju od 01. ožujka do 15. svibnja 2015. godine.

„Zeleno plaćanje“ novi je obvezni oblik poticaja koji je uveden 2015.godine u obliku godišnjeg plaćanja po prihvatljivom hektaru, kao postotak ukupne vrijednosti osnovnog plaćanja. Pravo na isplatu „zelenog plaćanja“ ostvaruju poljoprivrednici koji posebnu pozornost posvećuju raznolikosti uzgajanih usjeva, održavanju trajnih travnjaka i održavanju ekološki značajnih površina na poljoprivrednom gospodarstvu.

Modelom preraspodjele plaćanja 10% ukupnih sredstava iz osnovnog plaćanja usmjerava se na plaćanje dodatnog iznosa za prvih 20 ha svakom poljoprivrednom gospodarstvu. Na taj način dodatni iznosi usmjeravaju se malim i srednjim poljoprivrednim gospodarstvima.

Proizvodno vezane potpore definiraju se kao potpore vezane uz proizvodnju u sektorima koje treba dodatno zaštititi. Ova vrsta potpora dodjeljuje se za sektor mlijeka, goveđeg i telećeg mesa, ovčjeg i kozjeg mesa, šećerne repe te voća i povrća. Ukupno je za ovu vrstu potpore namijenjeno 15% omotnice (15 % od 423 milijuna eura).

Mali poljoprivrednici su, po definiciji na razini EU, gospodarstva kojima se isplaćuje godišnji poticaj u iznosu od 200 do 1.250 eura. Republika Hrvatska je osigurala 2%

omotnice u iznosu od oko 8,5 milijuna eura, kao poticaj za male poljoprivrednike. Proizvođači se dobrovoljno odlučuju da li će sudjelovati u ovom programu ili ne, a ako se odluče sudjelovati, ostvarivat će godišnji poticaj od oko 5.000 kn.

Mladi poljoprivrednik je fizička osoba koja nije starija od 40 godina u godini u kojoj prvi puta podnosi svoj zahtjev za plaćanjem i koja po prvi put osniva poljoprivredno gospodarstvo kao nositelj (upravitelj), ili je već osnovala poljoprivredno gospodarstvo unatrag pet godina prije podnošenja prvog 5 zahtjeva za osnovnim plaćanjem. Plaćanje za mlade poljoprivrednike, koje je obavezno za države članice, predviđeno je kako bi se potaknula generacijska obnova u sektoru poljoprivrede. Takvo plaćanje pomaže mladim poljoprivrednicima u početnoj fazi osnivanja vlastitog poljoprivrednog gospodarstva, osiguravajući dodatno plaćanje na postojeće osnovno plaćanje. Potpora za mlade poljoprivrednike može se primati u razdoblju od 5 godina. Za potporu mladim poljoprivrednicima predviđeno je 2% omotnice, što iznosi 8,5 milijuna eura.

6. SWOT ANALIZA

SWOT analiza strategijski je instrument pomoću kojeg se dinamički sučeljavaju snage/slabosti poduzeća s prilikama/opasnostima okruženja radi identificiranja šansi/rizika za opstojnost poduzeća

SWOT analiza kvalitativna je analitička metoda koja kroz 4 čimbenika nastoji prikazati snage, slabosti, prilike i prijetnje određene pojave ili situacije. Svako poduzeće/pojedine grane gospodarstva, djelatnosti treba voditi računa o unutrašnjem i vanjskom okruženju. U tom se kontekstu ova analiza može razumjeti kao prikaz unutrašnjih snaga i slabosti organizacije i vanjski prilika i prijetnji s kojima se ta ista organizacija suočava. Najvažnije snage i slabosti, kao "unutrašnji" čimbenici, te prilike i opasnosti, kao vanjske mogućnosti i ograničenja razvoja, navedeni su u slijedećoj tablici SWOT analize poljoprivrede s usko povezanim elementima koji imaju utjecaja na nju (poljoprivredu), poput prirode i okoliša , stanovništva, prometa, obrazovanja , gospodarskih faktora i ostalih čimbenika.

Tablica 3. SWOT analiza poljoprivrede

SNAGE	SLABOSTI
-bogatstvo prirodnih resursa	-nema strateške vizije za razvoj poljoprivrede
-kvalitetno,zdravo i nezagađeno zemljište, povoljni pedološki i klimatski uvjeti za poljoprivrednu proizvodnju	-zastarjela tehnologija , minirana područja , usitnjenost poljoprivrednih posjeda i nepovezanost među poljoprivrednicima
-bogata bio raznolikost	-nepovoljna struktura poljoprivrednih gospodarstava,
-dovoljna količina vodnih resursa (mnoštvo rijeka u Slavoniji) ,relativno dobra kanalska mreža -	-depupulacija i nepovoljna demografska struktura
-infrastruktura (strojevi,zemljište,objekti)	- neriješeni vlasnički odnosi
-iskustvo i tradicija, tradicija gospodarenja ,naslijeđe s koljena na koljeno, veće praktično iskustvo poljoprivrednika	-nizak stupanj obrazovanja poljoprivrednog stanovništva, migracija obrazovanog kadra
-veliki broj neobrađenih poljoprivrednih površina	-loši uvjeti života na ruralnom području
-ljudski potencijal	-nekonkurentnost poljoprivrede , niske cijene poljoprivrednih proizvoda
-dobra prometna povezanost (cestovna, željeznička ,plovna, blizina zračne luke Osijek)	.mala i srednja gospodarstva vode osobe starije dobi bez potrebne razine obrazovanja, tradicionalni pristup proizvodnji, mehanizacija neprimjerena današnjim potrebama
-ruralni turizam kao dopuna djelatnosti poljoprivrede	-nedostatak kooperantskih odnosa, slabija suradnja s državnim institucijama
-domaći tradicionalni proizvod	-neorganizirano i nedovoljno razvijeno tržište poljoprivrednih proizvoda

PRILIKE	OPASNOSTI
-potencijal za proizvodnju hrane (konvencionalna i ekološka) i energije	-depoulacija i starenje stanovništva ruralnog područja ,pad nataliteta, odljev mozgova
-kanal Dunav –Sava (plovnost,povezanost s europskim plovnim putovima)	-problemi u imovinsko-pravnim odnosima
-akumulacije i višenamjenski objekti : navodnjavanje poljoprivrednih površina , odvodnja , obrana od poplava, turizam	-prevelik uvoz poljoprivrednih proizvoda, velika inozemna konkurencija, monopol velikih proizvođača
-razvoj sveučilišta J.J.Strossmayera , razvoj programa cjeloživotnog učenja kroz povezivanje s potrebama tržišta rada, poticanje obrazovanja i informiranje poljoprivrednika	-odbojnost ljudi prema seoskom načinu života
-potencijal radno sposobnog stanovništva	-klimatske promjene
-korištenje obnovljivih izvora energije,proizvodnja energije (bioplin, biogorivo)	-spora administracija, nepredvidivost /nemogućnost naplate zbog opće nelikvidnosti
-otvoreno tržište- mogućnosti plasmana na EU tržište	-izostanak kvalitetne suradnje sa savjetodavnom službom
-pristup EU fondovima ,mogućnost financiranja razvojnih projekata iz fondova EU	-poljoprivrednici neskloni promjenama
-Eko proizvodnja i tržnice eko proizvoda na EU tržištu	
-brendiranje poljoprivrednih proizvoda	
-izvoz poljoprivrednih proizvoda na tržište EU	

Uz navedene slabosti i prijetnje, jasnije je zašto ruralna područja u Republici Hrvatskoj, unatoč velikom gospodarskom i društvenom značenju, stagniraju u razvoju odnosno čak i

nazaduju. Povijesna zbivanja i dosadašnje razvojne politike dovele su do toga da na 92% državne površine, gdje živi 47% stanovništva nalazimo:

- slabo razvijeno gospodarstvo koje u najvećoj mjeri nije troškovno konkurentno;
- znatno slabije razvijenu komunalnu infrastrukturu nego na urbanim područjima;
- jače izražene negativne učinke Domovinskog rata;
- snažnu depopulaciju ruralnih područja i nepovoljnu demografsku strukturu;
- nedostatak koordinacije razvojnih programa i nedostatak inicijative u lokalnoj zajednici

Za napredak poljoprivrede nužno je unaprijediti kvalitetu života u ruralnom području, da se što više smanji ta osjetna razlika između urbanog i ruralnog područja. Na tržištu Europske unije, hrvatski poljoprivrednici suočili su se s velikom konkurencijom i novim tehnologijama proizvodnje, poljoprivrednike je potrebno dobro informirati, obrazovati, a potencijal hrvatske poljoprivrede iskoristi u što većoj mjeri, tek onda bi Hrvatska mogla igrati značajniju ulogu na tržištu Europske unije, odnosno imati kvalitetniji izvoz koji će moći konkurirati ostalim zemljama. Moramo uložiti u obrazovanje budućih poljoprivrednika u koordinaciji s potrebama tržišta rada, informirati starije poljoprivrednike putem besplatnih seminara, poljoprivrednih priručnika te što bolje iskoristiti potencijal obradivih površina, jer Hrvatska ima mogućnost proizvesti hrane za 25 milijuna ljudi, a trenutno se nalazimo u situaciji da Hrvatska hranu uvozi, što je možda i najveći problem cjelokupnog gospodarstva i tržišta, jer s vlastitim potencijalom višestruko se mogu zadovoljiti vlastite potrebite količine za hranom, bez ikakvog uvoza.

Poljoprivredna savjetodavna služba pruža savjete poljoprivrednim gospodarstvima i subjektima u ribarstvu s ciljem tehničko-tehnološkog unapređenja proizvodnje i ostvarenja povećane dobiti, vodeći brigu o racionalizaciji u proizvodnji kao i načelima dobre poljoprivredne prakse, a prezentirajući sva nova znanja i vještine koje služe napretku i povećanju dobiti odnosno povećanju konkurentnosti. Savjetovati doslovno znači da stručna osoba svoje znanje o nečemu prenosi drugim osobama. Savjetnik, osim tehnološkog znanja o proizvodnji mora posjedovati i komunikacijske vještine kako bi svoje znanje na razumljiv način prenio poljoprivrednicima. Savjetnici PSS-a raspolažu znanjem i iskustvom, te su educirani za primjenu savjetničkih metoda i vještina.

Način ostvarivanja postavljenog cilja:

- Individualno savjetovanje: individualno savjetovanje provodi se izravnim kontaktom savjetnika s korisnikom, bilo na njegovom gospodarstvu ili u uredu savjetnika, dajući mu potrebnu informaciju vezanu za različite mjere poljoprivredne politike kao i specijalistički stručni savjet vezan za njegovu proizvodnju. Učinkovitije je savjetovati korisnika na gospodarstvu, bilo u staji, voćnjaku, vinogradu, uz problem kojeg treba riješiti.
- Skupne metode savjetovanja: skupne metode savjetovanja na jednom mjestu okupljaju skupinu korisnika koje se informira o različitim mjerama poljoprivredne politike ili stručno savjetuje o novostima u tehnologiji proizvodnje važnim toj skupini, pri čemu treba primijeniti najučinkovitiju skupnu metodu savjetodavnog rada: predavanje, tečaj, seminar, praktični prikaz, prezentacija, studijska grupa, stručno putovanje i dr.
- Masovne metode savjetovanja : savjeti putem medija: TV-a, radija, tiska, web portala, dostupne su većem broju korisnika s ciljem obavještanja i informiranja. Ova metoda se koristi najčešće za opće i kratke informacije koje moraju brzo doći do korisnika ili kao poziv korisnicima da se uključe u intenzivniji način savjetovanja koji će za njih biti značajno učinkovitiji.

7. SMJERNICE GOSPODARSKOG RAZVITKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Strategija predstavlja skup mjera i instrumenata za ostvarenje zacrtanih ciljeva, a zadatak ekonomske politike je da kombinacijom određenih mjera omogući ostvarenje strategije ekonomskog razvoja po unaprijed utvrđenim koracima. Nositelji ekonomske politike trebaju omogućiti poduzećima normalne uvjete poslovanja, što znači uklanjanje svih prepreka koje guše razvoj proizvodnje, inovacija, investicija i sl. Ključna zadaća ekonomske politike je da stvara ambijent koji pogoduje rastu i razvoju nacionalne ekonomije. Budući da je nemoguće ukloniti sve probleme koji utječu na rast i razvoj jako je bitno definirati ključne ciljeve, one glavne smjernice ekonomske politike koje će pogodovati gospodarskom razvitku u Republici Hrvatskoj. Ključni ciljevi u razvoju gospodarstva su : decentralizacija , značajan porast BDP-a, porast zaposlenosti, rast izvoza, pravednija preraspodjela društvenog bogatstva, smanjiti razlike između siromašnih i bogatih (jer današnja situacija vodi ka tome da ćemo imati izrazito bogati i izrazito siromašan sloj građana) , povećanje proizvodnje hrane, razvitak poljoprivrede (povećati postotak visoko obrazovanih ljudi koji će biti ubačeni u tržište rada) , proglašavanje prirodnih dobara ,šuma, voda i obradivog tla dobrima koja se ne mogu prodavati, zaustavljanje privatizacije, te bolje iskoristiti prometnu, energetska infrastrukturu .

Značajan porast BDP-a je nužnost, jer u slučaju nižih stopa rasta neće se moći ispoštivati sve obaveze , kako na temelju vanjskog duga tako i državnog proračuna, odnosno njegovih rashoda (koji se odnose na socijalnu i zdravstvenu zaštitu i mirovine). Sve drugo vodi ka daljnjem zaduživanju i u konačnici nametnutim nam rješenjima koja ćemo morati prihvatiti, prodaja resursa i prirodnih bogatstava države svjetskim moćnicima, bankama.

Industrija na najvećoj mogućoj razini treba biti nezaobilazni cilj svakog gospodarskog sustava, pa tako i našeg. Trebamo se orijentirati na prerađivačku, posebice na prehrambenu, drvnu i elektro industriju jer potencijala u resursima imamo. Osim turizma , poljoprivreda i prehrambena industrija, tj. prerada poljoprivrednih proizvoda trebaju biti najvažnije gospodarske grane Hrvatske jer su to prirodni resursi koji su poprilično neiskorišteni, a čine temelje svakog stabilnog svjetskog gospodarstva. Istodobno s ostvarenjem toga cilja oslobodili bi se ogromne količine novaca koja se izdvaja za uvoz hrane. Kao bitne prepreke i probleme koji se moraju riješiti kako bi se značajnije osjetio gospodarski rast

istaknuo bih: korupciju , nisku razinu stranih ulaganja u industriju , manjak visokoobrazovne radne snage u ukupnoj radnoj snazi ,nedovoljno ulaganje u istraživanje i razvoj (niska razina inovativnosti) ; neusklađenost obrazovnog sustava i industrije, tržišta rada.

Gospodarski razvoj treba se temeljiti na optimalnom korištenju komparativnih prednosti pojedinih područja. S tim u skladu može se očekivati veća gospodarska specijalizacija pojedinih područja (npr. turizma na Jadranu, a poljoprivrede u panonskoj Hrvatskoj). Prostornim se uređenjem može djelovati na neka obilježja prostora (npr. prometnu povezanost) te ga tako učiniti prikladnim za obavljanje neke djelatnosti. Gospodarstvo i društvene djelatnost međusobno su ovisne. Industrija u gradovima potiče razvoj uslužnog sektora. S druge strane, jači uslužni sektor potiče razvoj novih industrija i usluga u tom području. Radno mjesto u proizvodnji stvara 0,5-2 radna mjesta u drugim sektorima. To uključuje radna mjesta u društvenim djelatnostima, a može potaknuti i pozitivne demografske trendove jer je značajan dio migracija ekonomski potaknut.

8. ZAKLJUČAK

Po pitanju stanovništva činjenica je da je demografska slika RH poprilično zabrinjavajuća jer će mladih i radno sposobnih ljudi biti sve manje, a starih sve više (depopulacija, migracije). Ako ne zaustavimo emigraciju stanovništva, posebno radno sposobnih i mladih visokoobrazovanih ljudi, Hrvatska će se vrlo vjerojatno suočiti s manjkom vlastite radne snage u budućnosti, što se čini gotovo nemogućim s obzirom na današnju nezaposlenost i situaciju, ali moramo uzeti u obzir dobnu strukturu radno sposobnih i radno aktivnih ljudi. Ona se jako brzo mijenja i moramo biti svjesni činjenice da starije radno aktivno stanovništvo (kojega je iz godine u godinu sve više) nije tako lako i brzo prilagodljivo tehnološkom napretku i nisu u mogućnosti ostvariti jednaku proizvodnost rada u usporedbi s mlađim radno aktivnim stanovništvom. Nepovoljna struktura radnika može samo još više produljiti trenutnu gospodarsku krizu; potrebne su nam veće stope rodosti, aktivna i djelujuća pronatalitetna politika, bolja interakcija između obrazovnog sustava i potreba tržišta rada kako bi se mladi zadržali, kako bi se povećao broj mladog i radno sposobnog - obrazovanog stanovništva koje će se nakon obrazovanja zadržati u RH. Gospodarski razvoj trebamo temeljiti na iskoristivosti raznolikosti krajeva Republike Hrvatske, ulaganju u turizam na Jadranu te u poljoprivredu u panonskom dijelu Hrvatske. Velika nejednakost u izdvajanju sredstava za turizam i poljoprivredu očituje se na gospodarstvu, hranu uvozimo (i samim time stvaramo veliki deficit za proračun), a imamo više nego dovoljno potencijala da zadovoljimo vlastite potrebe i ostatak izvozimo. Mogućnost za boljitak i razvitak imamo, članstvom u EU otvorilo nam se veliko jedinstveno tržište koje nismo iskoristili jer ne možemo zadovoljiti niti vlastite potrebe. Trebali bismo bolje iskoristiti zemljopisni položaj naše države (od turizma do prometnog značaja), modernizirati poljoprivrednu i industrijsku proizvodnju kako bi se povećala proizvodnost, zadržati mladu i obrazovanu radnu snagu i mogli bismo, i trebali, postati stabilno gospodarsko koje će zadovoljiti sve naše potrebe, a ujedno predstavljati i veliki značaj za Europu.

9. POPIS LITERATURE

1. Friganović, M., 1990: Demogeografija: Stanovništvo svijeta, Školska knjiga, Zagreb (IV izdanje)
2. www.mps.hr , Zeleno izvješće 2014.godine
3. <http://www.dzs.hr/>
4. www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2014/sljh2014.pdf ,Statistički ljetopis 2014. , DZS
5. J. Rutkowski: Analiza i prijedlozi poboljšanja tržišta rada u Hrvatskoj , hrcak.srce.hr/file/8921
6. Nacionalni program za mlade od 2014. do 2017. godine, http://www.mspm.hr/novosti/vijesti/nacionalni_program_za_mlade_za_razdoblje_od_2014_do_2017_godine
7. <http://www.poslovni.hr/leksikon/swot-analiza-1528>
8. Statistics Finland, 2011., <http://tilastokeskus.fi/index.html>
9. Statistics Sweden, 2011., http://www.scb.se/statistik/_publikationer/BE0401_2009I60_BR_BE51BR0901ENG.pdf
10. <http://www.hzpr.hr/>
11. <http://www.poslovni.hr/leksikon/swot-analiza-1528>
12. <http://limun.hr/main.aspx?id=10048&Page>
13. http://www.savjetodavna.hr/adminmax/File/stranice/Strateski_plan_16_11.pdf
14. <http://www.lag-baranja.hr/lag/images/dokumenti/LAG-SWOT-Zapisnik-Radionica%20sektor%20poljoprivrede.pdf>
15. <https://prezi.com/qj-cnjmdbpuf/poljoprivreda-u-rh-u-eu-swot-analiza/>
16. <http://lider.media/znanja/swot-analiza-na-hrvatski-nacin/>

10. SAŽETAK

U Hrvatskoj živi 4.284.889 stanovnika, a prosječna starost stanovnika iznosi 41,7 godina. Žena je nešto više od muškaraca i to za 3,56%. Kao i sve države Europe, i Hrvatsku karakteriziraju demografski procesi starenja stanovništva te smanjenje broja rođenih. Svega 4,96% nositelja poljoprivrednih gospodarstava ima poljoprivredno obrazovanje dok u EU u prosjeku 29,59 % nositelja poljoprivrednih gospodarstava ima poljoprivredno obrazovanje. 95% upravitelja poljoprivrednih gospodarstava nema nikakvo poljoprivredno obrazovanje, odnosno posjeduje samo praktično iskustvo. Značenje poljoprivrede u stvaranju nacionalnog dohotka u stalnom je opadanju. Hrvatska ima jedan od najnižih omjera broja zaposlenih prema broju stanovnika: u Hrvatskoj je zaposleno samo 43,1% radno sposobnog stanovništva (u dobi od 15 ili više godina). To podrazumijeva nisku razinu iskorištenja radnih resursa i dovodi do niže razine proizvodnje i gospodarskog razvitka. Ključna je zadaća ekonomske politike stvarati ambijent koji pogoduje rastu i razvoju nacionalne ekonomije. Ulaskom u EU Hrvatska je preuzela Zajedničku poljoprivrednu politiku Europske unije (ZPP EU) koja je zamijenila dotadašnji nacionalni sustav potpora u poljoprivredi u Hrvatskoj.

11. SUMMARY

More than 4.284.889 people live in Croatia and overall age is about 41,7 years. There is more women than men by 3,56%. As all European states, Croatia is characterised by demographic processes of population aging and decrease in number of birth. Just 4,96% farm owners is educated in agriculture while in EU 29,59% farm owners has agricultural education. 95% of managers in farms has none education in agriculture, they have only practical experience. Role of agriculture in producing a national income is constantly decreasing. The ratio of the number of employment to population in Croatia is one of the lowest: only 41,3% of working capable population is already employed (population of 15 years old and older). That implies very low level of work resources usage and brings lower levels of manufacturing and economic development. A key task of economic politics is to create an environment which helps development and growth of national economy. By entering in EU, Croatia adopted The Common Agricultural Policy of European Union (CAP EU) which replaced previous national system of agricultural support in Croatia.

12. POPIS SLIKA ,TABLICA, GRAFIKONA

1. Graf 1. Popis stanovništva prema spolu i starosti, 2011 , (3. stranica)
2. Graf 2. Obrazovna struktura nositelja PG-a u odnosu na EU, (5.stranica)
3. Graf 3. Obrazovna struktura nositelja OPG-a , (6.stranica)
4. Graf 4. Struktura poljoprivrednih površina , (13. stranica)
5. Graf 5. Dobne skupine i količina zemlje u obradi , (14. stranica)
6. Tablica 1. Indeks promjene udjela stanovnika Hrvatske u razdoblju 2001.-2011. Godine ,(4. stranica)
7. Tablica 2. Osnovni makroekonomski pokazatelji Hrvatskog gospodarstva 2008.-2012.god , (9.stranica)
8. Tablica 3. SWOT analiza poljoprivrede , (21.,22. stranica)

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO I GOSPODARSKI RAZVOJ

AGRICULTURAL POPULATION AND ECONOMIC DEVELOPMENT

Domagoj Tomljanović

Sažetak: U Hrvatskoj živi 4.284.889 stanovnika, a prosječna starost stanovnika iznosi 41,7 godina. Žena je nešto više od muškaraca i to za 3,56%. Kao i sve države Europe, i Hrvatsku karakteriziraju demografski procesi starenja stanovništva te smanjenje broja rođenih. Svega 4,96% nositelja poljoprivrednih gospodarstava ima poljoprivredno obrazovanje, dok u EU u prosjeku 29,59 % nositelja poljoprivrednih gospodarstava ima poljoprivredno obrazovanje. 95% upravitelja poljoprivrednih gospodarstava nema nikakvo poljoprivredno obrazovanje, odnosno posjeduje samo praktično iskustvo. Značenje poljoprivrede u stvaranju nacionalnog dohotka u stalnom je opadanju. Hrvatska ima jedan od najnižih omjera broja zaposlenih prema broju stanovnika: u Hrvatskoj je zaposleno samo 43,1% radno sposobnog stanovništva (u dobi od 15 ili više godina). To podrazumijeva nisku razinu iskorištenja radnih resursa i dovodi do niže razine proizvodnje i gospodarskog razvitka. Ulaskom u EU Hrvatska je preuzela Zajedničku poljoprivrednu politiku Europske unije (ZPP EU) koja je zamijenila dotadašnji nacionalni sustav potpora u poljoprivredi u Hrvatskoj.

Ključne riječi: prosječna starost, demografski procesi, broj rođenih, poljoprivredno obrazovanje praktično iskustvo, nacionalni dohodak, gospodarski razvitak, Zajednička poljoprivredna politika Europske unije

Summary: More than 4.284.889 people live in Croatia and overall age is about 41,7 years. There is more women than men by 3,56%. As all European states, Croatia is characterised by demographic processes of population aging and decrease in number of birth. Just 4,96% farm owners is educated in agriculture while in EU 29,59% farm owners has agricultural education. 95% of managers in farms has none education in agriculture, they have only practical experience. Role of agriculture in producing a national income is constantly decreasing. The ratio of the number of employment to population in Croatia is one of the lowest: only 41,3% of working capable population is already employed (population of 15 years old and older). That implies very low level of work resources usage and brings lower levels of manufacturing and economic development. By entering in EU, Croatia adopted The Common Agricultural Policy of European Union (CAP EU) which replaced previous national system of agricultural support in Croatia.

Key words: overall age, demographic processes, number of birth, agricultural education, practical experience, national income, economic development, The Common Agricultural Policy of European Union

Datum obrane: